

AKADEMIK ANDREJ SIRÁCKY 85 ROČNÝ

Ani 85-ročné životné jubileum akademika A. Siráckeho, ktoré pripadá na december t. r., nám nedovoľuje robiť „konečnú“ bilanciu jeho celoživotnej vedeckovýskumnej a publicistickej činnosti. Svedčí o tom celá séria článkov a štúdií, napísaných v osemdesiatych rokoch a publikovaných v našich odborných časopisoch i v stránickej tlači.

Naďalej, s narastajúcim obdivom a údivom sledujeme jeho tvorivý elán, neuhasínajúci a všestranný záujem o dianie v našej spoločnosti, jeho úsilie prispieť k riešeniu zložitých problémov našej súčasnosti, či už na úseku marxisticko-leninskej teórie alebo praxe budovania rozvinutej socialistickej spoločnosti. Jeho filozofické úvahy venované aktuálnym otázkam ďalšieho rozvíjania materialistickej dialektiky, kritiky nemarxistických názorov, ako aj jeho ideovo-politické úvahy ostávajú naďalej podnetné, zaujímavé a poučné.

Jeho myšlienková tvorba má i naďalej široký tematický záber: siaha od filozofie, sociológie cez umenie, kultúru, kritiku buržoázných koncepcií k ideológii a súčasným ideovo-politickým otázkam. A predsa v poslednom období badať určitú myšlienkovú koncentráciu na otázky, ktoré síce vždy boli v centre jeho pozornosti, teraz akoby im dával osobitný význam a uprednostnenie pred ostatnými. Nesú pečať jeho celoživotných skúseností, úsilia pochopiť a objasniť základné hybné sily našej epochy i reálne východiská pre našu budúcnosť.

Sú to predovšetkým otázky tzv. globálneho charakteru; otázky zachovania existencie života na našej planéte, zachovania mieru, vyriešenia dejinného konfliktu medzi kapitalizmom a socializmom, perspektív budovania novej komunistickej civilizácie. Stanovisko, ktoré k nim zaujíma akademik A. Sirácky je hlboko poznačené osobnou účasťou na takých dramatických udalostiach nášho storočia ako boli dve svetové vojny, formovanie a upevňovanie socialistického spoločenstva, etapy budovania socializmu v našej vlasti, ale i taký posun vo vedecko-technickom rozvoji, ktorý priniesol aj zbrane hromadného ničenia, možnosť termonukleárnej katastrofy, a tým i novú dimenziu do dejinného konfliktu medzi socializmom a kapitalizmom.

„Žijeme v období“ — napísal v tejto súvislosti akademik A. Sirácky — „v ktorom sa rozhoduje nielen o ‚tvári‘ sveta, ale aj o budúcnosti ľudstva, dnešných a budúcich pokolení, o ‚globálnom‘ šťastí a blahu všetkého ľudstva“ (1, s. 6). Rozhoduje sa o víťazstve síl pokroku a reakcie socializmu a svetového imperializmu s jeho svetovládnyimi ambíciami, a to za podmienok možného použitia ničivých zbraní, ktoré môžu priniesť totálnu katastrofu, ohroziť ďalšie podmienky života na našej planéte. Načrtáva zložitú súčasnosť „dejinného účtovania“ medzi kapitalizmom a socializmom nasledovne: „je určitou tragédiou ľudských dejín, že kapitalizmus ‚neodišiel‘ z arény dejín predtým, než sa utvorila hoc aj ‚iluzórna možnosť‘ jeho prípadnej záchranu aj za cenu života na Zemi (atómová, jadrová, neutrónová zbraň) ... Marxizmus-leninizmus a nové zásady mierovej spolupráce prenikajú čoraz intenzívnejšie do sveta, ale tento vplyv nie je ešte v celosvetovom meradle natoľko silný, že by vedel vedecky a politicky usmerňovať — bez problémov a konfliktov — vývoj a život na celej protirečeniach a rozpormi zmietanej planéte“ (1, s. 7).

Naznačenú situáciu akademik Sirácky charakterizuje ako „križovátku existencie a života na Zemi“. Žiaľ, tu nejde o taký epochálny prelom v živote spoločnosti, aký znamená napr. vystriedanie jednej spoločensko-ekonomickej formácie druhou, alebo nižšej kultúry vyššou. „Ide o križovátku, ktorá nadobúda novú kvalitu preto, lebo spoločenský (a politický) vývoj — z globálneho svetového pohľadu — zaostal počas niekoľkých storočí za vývojom a pokrokom vedy a techniky“ (1, s. 141). Pravda, zdôrazňuje akademik Sirácky, marxizmus vidí hlavnú silu v činnosti širokých mas ľudí, skutočných „aktérov dejín“. Všetko závisí od toho, aby sa pokrokové a mierumilovné sily „na internacionálnej“ platforme zmobilizovali na obranu života a dosiahli, aby táto križovátka nebola križovátkou existencie ľudí a života, ale prelomovou čiarou zániku kapitalizmu a vykorisťovateľských systémov vôbec“ (1, s. 148).

Ďalší okruh problémov, ktorým akademik Sirácky v poslednom čase venuje sústredenú pozornosť, sa týka hľadania a načrtávania súvislostí medzi uvedeným „pozadím“ situácie vo svete a problematikou budovania rozvinutého socializmu. Jednoznačne odmieta ilúzie o lineárnom, bezkonfliktovom charaktere procesu socialistickej výstavby, o „všemocnosti praxe“ živenej utilitárnou morálkou. Nič nie je tak dôležité, ako plne rozvinúť potencie marxizmu-leninizmu ako teoretického základu revolučných premien, budovania rozvinutej socialistickej spoločnosti. Zložitost' teoretických a ideologických problémov našej súčasnosti, tak evidentná na pozadí „globálnej situácie“ ako aj potreba preniknúť hlbšie do zákonitosti budovania rozvinutého socializmu dnes, ako správne zdôrazňuje akademik Sirácky, vyžadujú kvalitatívne nové prístupy vo vedeckopovolunknej činnosti: predovšetkým komplexný prístup, interdisciplinárnu spoluprácu, tvorivé, kritické myslenie.

V tejto súvislosti sa osobitne zameriava nad súčasným stavom rozvoja marxisticko-leninskej filozofie, jej postavenia a prínose pri riešení zložitých otázok našej doby. Tento stav oprávnene považuje za nie celkom adekvátny požiadavkám, ktoré im kladie súčasný život. Akoby nevedela dostatočne čeliť silnejúcemu náporu „všemocnému“ scientizmu, úzkeho prakticismu, akoby nevedela v požadovanej miere mobilizovať tvorivé sily nášho, čo do počtu širokého filozofického frontu. „Základom ďalšieho rozvoja nášho filozofického myslenia v posledných desaťročiach tohto storočia“ — zdôrazňuje akademik Sirácky — „musí byť smelší, odvážnejší a pritom tvorivý a konštruktívny prístup k diskusiam, polemikám, kritike a sebakritike. Táto tvorivá výmena názorov a koncepcií sa musí stať trvalou súčasťou nášho filozofického myslenia... Pre takúto prácu sú potrebné nielen dôkladné vecné poznatky, marxisticko-leninská zásadovosť, ale aj pevný politicko-ideologický postoj“ (1, s. 87).

Panoráma súčasnej situácie, ako nám ju načrtáva akademik Sirácky vo svojom úctyhodnom veku, je mimoriadne výstižná a pravdivá. Je v nej koncentrovaná životná múdrosť človeka, ktorý veľa prežil, veľa poznal, človeka, ktorý celý svoj život zasvätil boju za pokrok, socializmus, za víťazstvo ideí marxizmu-leninizmu. Do ďalších rokov života mu prajeme, aby ich prežíval v ďalšej tvorivej činnosti — práci v pokoji a v mieri.

Ján Bodnár

LITERATÚRA

1. SIRÁCKY, A.: Na prelome vekov. Bratislava 1983.